

Hukuk Eğitimi Nasıl Olmalı

İdeal hukuk fakültelerinde ilk önce, bir hukukçu için temel olabilecek formasyon ele alınmalıdır. Zaman darlığından, tarih, felsefe, psikoloji gibi eğitimin kültür yönü mecburen feda ediliyor. Eğer hukukçu fakültede alamadığı bu formasyonu kendi gayreti ile de alamamış ise, kültürel temelleri eksik olan bir hukuk gücünden adil olmasını bekleyemeyiz

Latif Mutlu

Istanbul Bilgi Üniversitesi Kurucusu

*"Eğer bir yargıç bir davada verdiği kararda bir hata ortaya çıkarsa ve bu kendi hatasından kaynaklarsa yargıçlık makamından el çektirilir ve bir daha asla yargıçlık icra etmek için oraya oturamaz."**

Bilgi çağı, ister istemez bizi her alanda değişime zorluyor. Kökleri binlerce yıla dayansa da Hukuk eğitim ve öğretimi de değişen dünya koşullarına uymak zorundadır.

Çağımızda insan yaşamına giren yeni teknolojik cihazlar toplumsal değerleri hızla değiştiriyor. İletişim ve ulaşımdaki hızlara uyum sağlamayan toplumlar, çağdaş dışı kalırlar. Hukuk mesleğini seçen genç insanları geleceğe hazırlarken, çağın icaplarına uyumlu olarak, bilim ve teknolojiden yararlanma ve kendilerini diğer mesleklerden farklı hale getirecek olan günün insan olma yollarını göstermeli, kendilerini yetiştirip yenileyecek metod ve kuralları öğrenme fırsatı vermeliyiz.

Çağdaş Hukuk Eğitimi

Hukuk eğitimi, akademik bir eğitimidir. Müfredatı ve yöntemleri akademisyenlerce belirlenir. Bu nedenle, dışardan kişi ve kurumların yüksek eğitim ve öğretimi yönlendirmelerinin olası olmadığını düşünüyoruz. Dünya ile ülkemiz eğitimini karşılaştırdığımızda bazı temel farklar hemen ön plana çıkıyor. Hukuk gibi çok kapsamlı ve hatta insan hayat ile yakından ilgili bir eğitimin dört yıl gibi kısa bir sürede verilemeyeceği açıktır. Dört yılda, reklam, halkla ilişkiler gibi konuları öğretmek mümkün olabilir ama aynı süre hukuk eğitimi için yeterli olamaz.

Çağdaş hukukçunun, bilgisayar ve diğer teknolojik araçları kullanması, İngilizce bilmesi gerekir.

Çağa uygun hukuk eğitiminin ancak özerk üniversitelerde verilebileceği gerçeği açıklıkla anlaşılmalı ve giderek yeryüzüne yayılması hızlanmalıdır. Bu esintinin rüzgarlarını ülkemizde de hissetmeye başladık. En ideal hukuk eğitiminin özerk üniversitelerde verilmesi gerektiğini kabul ettiğimize göre, hu-

kuk eğitiminin içeriği konusunda fazla bir şey söylemeye gerek kalmıyor.

Hukuk eğitimi konusunda aydınlarımız, düşünceleri açıklamakla yetinebilirler. Ülke yönetimini elinde bulunduran idarenin yükseköğretime katkısı, mali alanda ve özerk üniversitenin oluşması için gerekli ödenekleri ve bursları sağlama la sınırlı olmalıdır.

Hukuk Fakültesine Öğrenci Kabulü

Hukuk eğitiminin en temel ögesi, eğitim görececek kişiler seçilmesi ile başlar.

Yükseköğretime öğrenci kabul sistemi sık sık değiştirilmesine karşın bir türlü genel memnuniyet yaratamadı. Yaşan her değişiklik yeni başka bir olaya neden olmaktadır. Temel neden ÖSYM'nin öğrencileri yerleştirmesinden kaynaklanmaktadır. 1980 Askeri darbesinin isteği ile üniversitele kontrol altına almak amacıyla getirilen merkezi sistemin ya tığı yerleştirmeyi beğenmeyen öğrenciler tekrar sınava girmektedir. ÖSYM'nin açtığı sınava 10. kez girenler olduğu gibi en fazla yerleşme 4. girişten sonra olmaktadır.

Sistemin ikinci bir zorluğu, ÖSYM'nin yerleştirdiği bilim dalının kendisine uygun olmadığını farkederek başka bir dala girmek isteyenlerin karşısındaki aşılması güçlerdir.

Üçüncü bir engel, ortaöğretim başarı puanlarının değerlendirilmesi ile karşılaştırmaya çıkmaktadır. On yıl kadar önce başlayan bu değerlendirme, hukuk fakültelerine lisenin mezunlarının girmesini zorlaştırmıştı. 2010 yılında ortaöğretim başarı puanı katsayılarında yapılan değişikliklerle,

aradaki kat sayı çarpanı azaldığı için yeterli puan alan hukuk fakültesine girebiliyor. Sınavlar ve değerlendirmeler çok karmaşık bir hal aldığından YÖK 2013 yılından itibaren değerlendirmeleri yapmayacak, sadece öğrencinin sınav aldığı puanlara bakılacak.

Bu sistemin değiştirilmesi kanuna bağlı olduğu için otuz yıldır sık sık isim ve yöntem değiştirilerek sürüp gitmektedir.

Bu tarihi bilgiler bize binadan önce öğretici kadronun yetiştirilmesi gerektiğini açıkça gösteriyor.

Çağa uygun en ideal sistem, her Üniversitenin kendi öğrencilerini karşılıklı görüşerek seçip almasıdır.

Tarihten Kesitler

Sümerlerin yazıyı icat etmelerinden sonra bu harika sistemin gelişip yayılması yaklaşık bin yılda tamamlandı. M.Ö. 2500 yıllarından itibaren, okul benzeri yerlerde topluca okuma yazma ve meslek öğrenmeye başlanmıştır. Asurbanipal Kütüphanesi'nden çok sayıda kil tablete yazılmış ders kitapları bulunmuştu. Çıkan tabletlerin tercümesinden, bu okullarda yazı öğretiminden sonra ilk başlayan meslek öğretiminin hukuk olduğunu anlıyoruz. Öğreticinin parasını, öğrenci velileri karşılıyordu. Bu okullarda uygarlığın temelleri atılıyordu.

İlk modern okullar Avrupa'da kurulmuştu. İlk Üniversite, Po ovasında Bologna'da kurulmuştu. Roma Hukuku'nu öğrenmek için Avrupa'nın çeşitli yerlerinden gelenler kendi paraları ile tuttıkları bilginlerden ders alıyorlardı. Sayıları çoğalınca yemek, barınma ve diğer hakları için bir birlik kurmayı düşündüler. Kurdukları birliğin adı Üniversitas idi. Daha sonra tıp ve mühendislik de eklenince üniversiteye dönüştü.

Avrupa'da bu gelişmeler olurken Osmanlı devleti henüz doğmamıştı. Osmanlı'nın ilk yıllarında medreselere büyük önem verilmişti; Fatih' ten sonra Kanuni döneminde de çok sayıda medrese kurulmuştu. Bu yeni medreselerin 49'unu bizzat Mimar Sinan kurmuş veya onarmıştı. İstanbul'da medreselerin kurulması önce sevinç yaratmıştı. Tarihçi Ali'nin kayıtlarına göre o dönem; Medrese Enflasyonu dönemi idi. İhtiyaçtan fazla idiler.

Müderris olmadan kurulan medreselerin yetkisiz ve bilgisiz hocaları yüzünden, önce medreseler bozuldu, ardından kadılık ve diğer devlet kurumları bozuldu. Derken tarih, İmparatorluğun duraklamaya başladığını kaydetti. Bilindiği gibi duraklama, gerilemeye ve sonuçta çöküntüye kadar sürükledi İmparatorluğu.

Bu tarihi bilgiler bize binadan önce öğretici kadronun yetiştirilmesi gerektiğini açıkça gösteriyor. Son yıllarda art arda kurulan üniversitelerin ihtiyaçtan fazla olduğunu görüyoruz. Öğretim kadrosunun zayıf olduğunu sondaki çizelgede görmekteyiz. Daha önemlisi, yeni kurulan üniversitelerden bazılarının ilk fakülteleri arasında hukukun bulunmasıdır. Hukukun üstünlüğünü sürdüreceğ gençlerin yetiştirilmesi bu kadar kolay olmasa gerek.

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1876'da kabul edilen ilk anayasa eğitimin serbest olduğunu söylüyordu. Bu serbest okulların çoğalmasına ve ülkede belli bir aydın zümresinin oluşmasına yol açtı. Bu aydınlar II. Meşrutiyeti, ardından Atatürk'ün önderliğinde Cumhuriyeti kurdular. Eğitimin önemini belirttikten sonra hukuk eğitimine dönelim.

Türkiye'deki Hukuk Fakülteleri ve Mezunlar

Son yıllarda başdöndürücü bir hızla artan üniversite ve hukuk fakülteleri öğretim elemanı bakımından endişe vericidir. İlk önce hukuk eğitiminin kalitesini yükseltecek yetişkin ve deneyimli eğitim kadrosu ön plana alınmalı idi. On yıl öncesinde hukuk fakültelerinde ziraat fakültelerinin profesörleri görev alırken yeni fakültelerin kurulmasının çok yerinde olmadığını söyleyebiliriz.

Hukuk fakültelerinin sayısı çoğaldıkça verilecek eğitimin farklı olacağı endişesi duyulabilir. Eğitimin amacı ve programları esas itibarıyla aynı olması, sadece seçmeli derslerde farklılık olabilir ise de bu durumu yararlı olarak görmek ve güvenmek gerekir.

Hukuk fakültelerinden mezun olanlar çok farklı alanlarda başarılı olarak yöneticilik ve önderlik yapabilirler. Savcı ve hakim olmak için hukuk fakültelerinden en az lisans almış olmaları gerekir.

Hukuk biliminde, özellikle son yıllarda yeni gelişmelerin

olduğunu görüyoruz... Bir taraftan hukuk bilimine, çağın gelişmesiyle, (Plânlama Hukuku, Sermaye Piyasası Hukuku, Avrupa Hukuku , Vergi Hukuku, Çevre Hukuku gibi) yeni hukuk alanları katılmıştır. Özellikle AB hukukuna uyum için açılan paketler, kanunlar sistemini büyük ölçüde değişime zorlamaktadır.

Kuvvetler Ayrılığı ve Hukukun Üstünlüğü

Temsilî parlamenter demokratik sistemlerin anayasaları devletin organlarını üç ana guruba ayırmaktadır; Yasama, Yürütme ve Yargı. Bununla birlikte bu üç erkten sadece hukukun üstünlüğünden bahsedilmektedir. Hukuk, diğer erklerden neden üstün? Hukukun üstünlüğüne birçok örnek gösterebiliriz. Anayasa ve Türk Medenî Hukuku'ndan iki örnekle yetinelim.

Anayasamızın 138. Maddesi 4. Fıkrası: Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkemelerin kararlarına uymak zorundadır.

Türk Medenî Kanunu'nun 1. Maddesi: Kanun, sözüyle ve özülüyle deşindiğı bütün konularda uygulanır. Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir.

Bu üstün görevi kullanacak gençlerin yetiştirilmesinin farklı olduğunu kabul ediyoruz. Bu konuda en yetkili ve uzman kadrolar üniversitelerimizin hukuk fakültelerinin akade-

Roma Hukuku'nu öğrenmek için Avrupa' nın çeşitli yerlerinden gelenler kendi paraları ile tuttıkları bilginlerden ders alıyorlardı. Sayıları çoğalınca yemek barınma ve diğer hakları için bir birlik kurmayı düşündüler. Kurdukları birliğin adı Üniversitas idi. Daha sonra tıp ve mühendislik de eklenince üniversiteye dönüştü

mik kadrolarındadır. Buna karşın, kolay kabul edilecek gerçekleri burada tekrarlamıyoruz.

Hukuk Eğitimi Nasıl Olmalı

İdeal hukuk fakültelerinde ilk önce, bir hukukçu için temel olabilecek formasyon ele alınmalıdır. Zaman darlığından, tarih, felsefe, psikoloji gibi eğitimin kültür yönü mecburen feda ediliyor. Eğer hukukçu fakültede alamadığı bu formasyonu kendi gayreti ile de alamamış ise, kültürel temelleri eksik olan bir hukuk gücünden adil olmasını bekleyemeyiz. Hukukun kültürel temellerine yer verilmeli, hem de ilk planda ele alınmalı. İşlemler ve kanunların uygulanması teknolojinin yardımı ile daha kısa öğrenilir ve yayılır.

Bu açıklamalara uygun olarak şöyle düşünmek mümkün. Hukuk fakülteleri kendi öğrencilerini seçebilmeli. Bol miktarda burs verebilmeli, parası olandan yeterli parayı alabilmeli.

Eğitim süresi en az 6 yıla çıkarılmalı. İlk iki yıl İngilizce elektronik iletişim araçlarını kullanılması öğretilmeli. Lise fen kolunun dersleri, yüksek lise gibi daha detaylı verilmeli. Böylece pozitif hukukta olması gereken adalet duygusunu daha derinleştirmiş olabiliriz.

Hukuk ve tıp fakülteleri insan yaşamı ile yakından ilgili oldukları dikkate alınırsa, ABD'de olduğu gibi hukuk fakültelerine farklı metotlarla öğrenci alınması düşünülebilir.*

HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARI

Öğretim Yılı	2009 - 2010	2010 - 2011
Yeni kayıt	8.056	9.037
Toplam Okuyan	27.451	32.488
Mezun	4.480	4.287
Öğretim Görev.	1.338	1.511
Öğretici Başına		
Düşen Öğrenci	21	22

İhtiyaçtan fazla mezun ve kalabalık sınıfları görüyoruz.

HUKUK FAKÜLTELERİNDE PROF. DOÇ. VE YARD. DOÇ. KARŞILIK, ÖĞRETİM GÖREVLİLER

Öğretim Yılı	2009 - 2010	2010 - 2011
Akademik Üye	605	727
Öğretim Görevlisi	669	701

**ÖSYM'den alınan bu tablo, hukuk fakültelerinin kadrolarının çok zayıf olduğunu açıkça gösteriyor. Önlem alınması kaçınılmazdır.*

**Hammurabi Yasaları, No: 5. MÖ 1792-1750*